

విగ్రహప్రణామం - భూప్రణామం

డా॥ ఇలియెంటి కృష్ణమూర్తి

వాగ్గోషణం - భూషణం

డా॥ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి

రిజిష్టర్డ్ నెం.1/64

యువభారతి

సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థ
ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్ భవనములు,
తిలక్‌రోడ్, హైదరాబాదు - 500 001.

VAGBHUSHANAM - BHUSHANAM

An Informal introduction to the Art of Speaking by
Dr. IRIVENTI KRISHNAMURTHY

© YUVABHARATHI, Hyderabad - 500 001.

యువభారతి

ప్రచురణ : 1998

ప్రథమ ముద్రణ : డిశంబరు 9, 1983

ప్రతులు : 3000

ద్వితీయ ముద్రణ : సెప్టెంబరు 2, 1999 (శ్రీకృష్ణాష్టమి)

ప్రతులు : 3000

ప్రతులకు :

యువభారతి కార్యాలయం

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్ భవనములు

తిలక్ రోడ్, హైదరాబాద్ - 500 001

వెల రూ. 5-00

ముద్రణ :

వైష్ణవి లేజర్ గ్రాఫిక్స్

రాంకోరి, హైదరాబాద్.

ఫోన్ : 4757682

కీ॥ శే॥ డా॥ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి గారి 69వ జయంతి సందర్భంగా,
కృష్ణాష్టమి, సెప్టెంబరు 2, 1999 నాడు వ్యక్తిత్వ వికాస కార్యక్రమానికి
హాజరైన కళాశాల విద్యార్థినీ విద్యార్థులకు ఉచితంగా అందచేయబడింది.

యువభారతి పరిచయం

ఉత్తమ అధ్యయనం వల్ల వ్యక్తిత్వానికి సమగ్రత చేకూరుతుంది. సమాజంలో సామరస్యం పెంపొందుతుంది. ఉత్తమ భావ ప్రసరణానికి, పుస్తకాలు చక్కని సాధనాలు. అందరికీ అందుబాటులో ఉండే విధంగా, మంచి పుస్తకాలను అందించే ప్రయత్నానికి యువభారతి పూనుకొని, పాతకొత్తల మేలు కలయికను ప్రాతిపదికగా పెట్టుకొని, గడచిన ముప్పయ్యేదేళ్ళ కాలంలో, ఒకనూట అరవై అయిదు పుస్తకాలను ప్రచురించింది. ఉపన్యాస మంజరీ కార్యక్రమాలను, సదస్సులను, వివిధ సాహిత్య కార్యక్రమాలను నిర్వహిస్తూ వస్తున్నది.

“చుట్టూరా ఆవరించుకుని వున్న చీకటిని ఊరికే తిట్టుకుంటూ కూర్చోవడం కంటే, ప్రయత్నించి ఎంత చిన్న దీపాన్నయినా వెలిగించడం మంచిది” అనే సూక్తియే ఆత్మగా, ఆదర్శంగా గ్రహించి, మానవ సమగ్ర వ్యక్తిత్వ నిర్మాణానికి, సామాజిక ప్రగతికి మధ్యగల దృఢమైన సంబంధాన్ని గమనించి, వ్యక్తిత్వ వికాస ఉపన్యాస కార్యక్రమాలను, శిక్షణా శిబిరాలను ఇటీవలి కాలంలో నిర్వహిస్తూ వస్తున్నది.

ఈ ఉపన్యాస కార్యక్రమాలను యువతరానికి, ముఖ్యంగా, విద్యార్థి లోకానికి ఉచితంగా అందించాలనే ధ్యేయంతో, ప్రతినెలా మొదటి ఆదివారం ప్రత్యేక కార్యక్రమాలను రూపొందించి నిర్వహిస్తున్నది.

వదాన్యుల, అర్థిక, హార్థిక సహకారంతో ముందడుగు వేయాలనీ, ఉడుతా భక్తిగా తనవంతు పాత్రను నిర్వహించాలనీ ఆశిస్తున్నది.

సహృదయుల సహకారాన్ని ఆకాంక్షిస్తున్నది.

మీ ప్రోత్సాహమే మాకు శ్రీరామరక్ష.

హైదరాబాదు

సెప్టెంబరు 2, 1999

డా॥ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య

అధ్యక్షులు, యువభారతి

మా మాట

“వాగ్భూషణం - భూషణం” మొదటి ముద్రణ, 1983లో వెలువడింది. ఈ పుస్తక రచయిత, డా॥ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి గారు. మా యువభారతీయుల తలలో నాలుకలాగా వుండి, సంస్థ అభివృద్ధికి తన కాలాన్నీ, కలాన్నీ, గళాన్నీ అంకితం చేసి, తన చివరి శ్వాస వరకూ, నిస్వార్థ భావంతో, అధ్యక్షులుగా వుండి, సంస్థను ముందుకు నడిపించిన మనస్వి, మనీషి, తపస్వి, డాక్టర్ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి గారు. కొండంత అండగా, ఆలోచనల కొండగా, అనుసరణీయమైన మార్గాన్ని నిర్దేశిస్తూ, తాను ముందుండి నడిపించారు. సుఖాల్లోనూ, ఆనందమయ సమయాల్లోనూ మాత్రమే కాక, కష్టాల్లోనూ, నష్టాల్లోనూ, మాకు మార్గదేశికత్వం వహించారు మా కృష్ణమూర్తి గారు. వారి సాంగత్యం ఒక Emotional Integration వారి ఉపన్యాసం ఒక Cultural Education వారు కలం పడితే అది ఒక Analytical Interpretation. అందుకే వారి శక్తియుక్తులు కొండంత వెలుగుగా, అనంత స్ఫూర్తిగా మమ్ములనందరినీ ముందుకు నడిపాయి. వారు లేని లోటు, కొట్టొచ్చినట్టు తన ప్రభావాన్ని చూపిస్తూ వుంది.

“వాగ్భూషణం భూషణం” లో గళం బలం గురించి, కలం బలం ఎరుక పరచిన తీరు, మా కృష్ణమూర్తి గారి పాండిత్యానికి, రచనా చతురతకూ, బోధనా పాటవానికి వచోనైపుణ్యానికి, నిలువెత్తు అద్దం.

ఆనాడు ఈ పుస్తకం గురించి, తానే వ్రాసిన “మా మాట” లో “ఇది సమగ్రమని నా అభిమతం కాదు. వక్తుత్వ కళను గూర్చి, మరింకొన్ని మంచి పుస్తకాలు, మనీషులు వెలయిస్తారనే నమ్మకం నాకున్నది. ఆ దిశలో ఈ ప్రయత్నం ఉడుతా భక్తితో జరిగినది,” అని ప్రకటించిన వినమ్రమూర్తి, మా కృష్ణమూర్తి గారు.

1999లో, కృష్ణాష్టమి రోజున, మా కృష్ణమూర్తి గారి 69వ జయంతి సభ సందర్భంగా, ఈ పుస్తకం రెండవ ముద్రణను అందించి, ఈ సందర్భంగా ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వ వికాస కార్యక్రమానికి వచ్చిన యువతరానికి, విద్యార్థి లోకానికి, ఉచితంగా అందించే అవకాశం మాకు కల్పించిన అజ్ఞాత వదాన్యులకు, మా సంస్థ పక్షాన ఋణపడి వుంటాము.

మేము మరువని, మరువలేని మా కృష్ణమూర్తి గారు మరోమారు మా మదిలో మెదులుతున్నారు. వారి ఔన్నత్యాన్ని నేటితరానికి పరిచయం కలిగించేందుకు ఇంత మంచి మార్గం అవలంబించిన మా యువభారతీయులందరి కృషిని, సహృదయ లోకం ఆహ్వానిస్తుందని నమ్ముతున్నా, విన్నవిస్తూ.

హైదరాబాదు

కృష్ణాష్టమి, సెప్టెంబరు 2, 1999

వంగపల్లి విశ్వనాథం

సమావేశ కర్త, యువభారతి

వాగ్భాషణం - భూషణం

వక్తృత్వం ఒక కళ. ఒక విద్య. శ్రద్ధతో, సాధనతో అలవడే కళల్లో ఇది ఒకటి. ప్రతి మనిషిలో అంతర్లీనంగా ఈ శక్తి ఉంటుంది. అది ఉద్దీప్తం అయినప్పుడు అతడు వక్త అవుతాడు. అన్ని శక్తి సామర్థ్యాలకు కేంద్రం మనస్సు. ఎన్నో శక్తులు అందులో నిక్షిప్తమై నిద్రాణమై ఉంటాయి. వాటిని ఉత్తేజపరచడంవల్ల, మేల్కొలుపడం వల్ల అవి బయల్పడలి తమ ప్రభావాన్ని, మహిమలను ప్రదర్శిస్తాయి. జీవితంలో ఏదైనా సాధించాలనుకుంటే, ముందుకు సాగిపోవాలనుకుంటే ఇతరులను ఆసరాగా తీసుకునే అలవాటును మానుకోవలసి ఉంటుంది. తనలోని ప్రత్యేకతను ప్రదర్శించే ప్రయత్నం చేయడమే పౌరుషం. తనకు కలిగిన భావాలను శక్తిమంతంగా ప్రసారం చేయదలచుకున్నప్పుడు వక్తృత్వం విశేషంగా ఉపయోగపడుతుంది. సంఘంలోని ఎన్నో అపొహలనూ, దురూహలను పోగొట్టగలుగుతుంది. దేశాన్నీ, సంఘాన్ని కలవర పెడుతున్న సమస్యలకు తాను పరిష్కారం చూపాలనుకున్నప్పుడు మౌనంకంటే, భాషణం మంచి సాధనం. జీవితంలో వాక్ శక్తి నిర్వహించే పాత్ర అమేయమైనది. కొంత సాహసించి, కొంచెం ప్రయత్నించి తనలోని వచశక్తిని వెలికితీసి ప్రయోగించవలె. ఏ మాత్రం సాహసం చేయకపోతే మనిషి పరభాగ్యోపజీవిగా దుఃఖాన్నే అనుభవిస్తాడు. దాస్యానికి తల ఒగ్గుతాడు. బాహిరంగా మనిషిపైన ఎవడైనా ఒత్తిడి చేయగలడేమో కాని మనస్సును ఏమీ చేయలేడు. అభ్యుదయ పథంలో మనిషి తాను సాగుతున్నప్పుడు తనకు ఎదురౌతున్న కష్టాలనూ, తనను వరిస్తున్న విజయాలను ఇతరులకు సనుంజనమైన పద్ధతిలో చెప్పడంవల్ల సమాజానికి ఎంతో మేలు చేకూరుతుంది. కనుక వక్తృత్వ శక్తి వైయక్తిక ప్రయోజనాలకే కాదు, సామాజిక ప్రయోజనాలకు కూడా తోడ్పడుతుంది.

“నా నృగ్వేదవినీతస్య నా యజుర్వేద ధారిణః
నా సామవేద విదుషః శక్యమేవం విభాషితుతమ్.
మానం వ్యాకరణం కృత్స్నమనేన బహుధాశ్రుతమ్
బహు వ్యాహరతానేన న కించిదపశబ్దితమ్.
న ముఖే నేత్రయోశ్చాపి లలాటే చ భ్రువో స్తథా
అన్యేష్వపిచ సర్వేషు దోషః సంవిదతః క్వచిత్.
అవిస్తర మసందిగ్ధమవిలంబిత మవ్యయమ్
ఉరస్థం కంఠగం వాక్యం వర్తతే మధ్యమస్వరమ్.
సంస్కారక్రమ సంపన్నామద్భుతా మవిలంబితమ్
ఉచ్ఛారయతి కళ్యాణీం వాచం హృదయహర్షిణీమ్.
అనయా చిత్రయా వాచా త్రిస్థాన వ్యంజనస్థయా
కస్య నారాధ్యతే చిత్త ముద్యతాసేరరేరపి.”

ఆదికవి వాల్మీకి వ్రాసిన కావ్యం రామాయణం నాటికీ నేటికీ భారతీయులకు జీవితాదర్శాలనూ, బ్రతుకు విలువలనూ ప్రసాదిస్తున్న మహాకావ్యం. వాల్మీకి అంటే కవి అని అర్థం చెబుతుంది నిఘంటువు. ఆయన రామాయణంలో రాముని కథ చెప్పినాడు. అయితే అది ఒక ఆదర్శ పురుషుని జీవితాన్ని ప్రజలకు చూపడానికి చెప్పిన కథ. అందుకే అది కేవలం కథకాదు. ఒక విజ్ఞాన ఖని. అక్షరబద్ధమైన అనుభూతి. జీవన సాఫల్యానికి మార్గదర్శకమైన ధర్మబోధిని.

ఆదికావ్యం అయిన రామాయణంలో లోకజ్ఞతకు సంబంధించిన అనేకాంశాలున్నవి. వాచ్యంగా కొన్ని, సూచ్యంగా కొన్ని ఉన్నవి.

వక్తృత్వ లక్షణాలను ఆదికవి తన కావ్యంలో ఉదాహరించిన తీరు ఇప్పుడే పూచిన కుసుమంలా ఉన్నది. నేడే పాడిచిన పాద్మలా ఉన్నది. ఎప్పటివాడు వాల్మీకి? ఇప్పటికీ ఆయన వాణికి క్షతిలేదు. అమ్మానంగా ఉన్నది. నిజానికి సత్యమైన మాట నిత్యంగా ఉంటుంది. సుందరంగా ఉంటుంది. మంగళకరంగా ఉంటుంది. చక్కని కావ్యం ఏ భాషలోనైనా కాని పాతబడదు. పాతబడేది అసలు కావ్యమే కాదు. పాతబడేది సౌందర్యమే కాదు. సత్యానికి సౌందర్యానికి పాత కొత్తలు బాహిరమైనవి. రామాయణ కావ్యంలో వక్తృత్వాన్ని గురించి వాల్మీకి చెప్పిన మాటలు గమనించదగినవి. విశ్లేషింపదగినవి.

సీతను వెతుక్కుంటూ రామలక్ష్మణులు కిష్కింధా ప్రాంతంలో తిరుగుతున్నప్పుడు సుగ్రీవుని మంత్రి హనుమంతుడు ఆగంతుకులైన వాళ్ళను గూర్చి తెలుసుకోవడానికి బయలుదేరి వెళ్ళి వాళ్ళను దర్శిస్తాడు. ఆ ప్రతిభామూర్తులను అద్భుతంగా వర్ణిస్తాడు. వారితో సంభాషించడానికి ఉద్యుక్తుడౌతాడు. అప్పుడు రాముడు హనుమంతుని వచోవైఖరిని గురించి లక్ష్మణునితో అన్న మాటలను మనం పదిలంగా అవగతం చేసుకోవలసి ఉంది. వక్తృత్వకళను గురించి నేను వ్రాస్తున్న ఈ చిన్న పుస్తకానికి వాల్మీకి భావాలే ప్రాతిపదికలు.

“లక్ష్మణా! ఋగ్వేదం చదవనివాడు, యజుర్వేద పరిజ్ఞానం లేనివాడు, సామవేదం అభ్యసించనివాడు ఇంత సుందరంగా మాటలాడలేడు. పలుమార్లు ఇతడు వ్యాకరణ శాస్త్రాన్ని అవలోదనం చేసి ఉంటాడు. ఇది నిశ్చయం. ఎందుకంటే, ఇంతసేపు మాట్లాడినా ఒక్క అపశబ్దం కూడా దొరలలేదు. మాటలాడు తున్నప్పుడు కన్నులు, నుదురు, కనుబొమలు ఇంకా ఇతర అంగాలలో ఏ దోషం కూడా కనిపించలేదు. హావభావ ప్రకటనకు అనుగుణమైన అంగసంచలనం చేస్తూ ఇతడు ప్రసంగించినాడు. కొద్ది మాటల్లోనే తన అభిప్రాయాన్ని స్పష్టంగా ప్రకటించినాడు. అర్థం చేసుకోవడంలో ఏమాత్రం క్లేశం కలుగలేదు. నట్టుతూ నట్టుతూ పదాలనూ, అక్షరాలనూ విరిచేస్తూ, కర్ణకటువులైన వాక్యాల నితడు ఉచ్చరించలేదు. ఇతని వాణి హృదయంలో మధ్యమ రూపంలో ఉండి గళంనుంచి వైఖరి రూపంలో వెలువడుతున్నది. అందుచేత మాట్లాడుతున్నప్పుడు ఈయన ధ్వని ఎక్కువ తక్కువల పరిమితులకు లోబడుతూ, మధ్యమస్థాయిలో ఉన్నది. వ్యాకరణశాస్త్ర నియమాలను అనుసరించిన భాష, సంస్కారసంపన్నమైన వాణి, శాస్త్రీయమైన శబ్దోచ్ఛారణకు ఒదిగిన వాణి, అనర్గళ ధారాప్రవాహంలా ఉన్న వాణి అతనిది. అలాంటి భాష హృదయాన్ని ఆనందమయం చేస్తుంది. కల్యాణమయం చేస్తుంది. హృదయం, కంఠం, మూర్ధం

ఈ మూడు స్థాయిలనుంచి స్పష్టంగా అభివ్యక్తమవుతున్న ఈయన విచిత్రమైన వాణిని వినిన ఎవరి హృదయమైనా ప్రసన్నమవుతుంది. కత్తినెత్తిన కటిక గుండె కూడా కరిగి నీరవుతుంది ఈ వాణి ప్రభావం వల్ల."

మనం వక్రత్వ సామర్థ్యాన్ని పెంపొందించుకున్నప్పుడే మనకు కలిగిన మంచి భావాలను ప్రసరించే శక్తి కలుగుతుంది. స్పష్టతలేని భాషవల్ల ప్రయోజనం ఏమీ ఉండదు. సుందరమైన పదజాలం, సముచితమైన హావభావ ప్రకటన, మాట విలువను పెంచుతాయి. మాట చిన్నదే అయినా పెద్ద ప్రయోజనాన్ని సమకూరుస్తుంది. ప్రజా జీవితంలో పేరెన్నికగన్న వాళ్లను చూడండి. పరిశీలించండి. నిర్భయంగా, నిస్సంకోచంగా, పదిలంగా మాటాడే వణిజులను, నాయకులను, అధ్యాపకులనూ, ధర్మప్రచారకులనూ చూడండి. వాళ్లు తమ వక్రత్వ కౌశలం వల్లనే తమ తమ మనోగతాభిప్రాయాలను సుగమంగా, ప్రభావోపేతంగా జనసందోహానికి అందించి కృతార్థులౌతున్నారు. ఎవని మాటలు ముత్యాల మాటలో, ఎవని మాటలు వినేవాళ్ళను ఆకట్టుకుంటాయో, ఎవడు తక్కువ మాటల్లో ఎక్కువ భావాన్ని అందివ్వగలుగుతాడో అతడు సంఘంలో ఏ రంగంలోనైనా రాణించగలుగుతాడు. అభిప్రాయ సేకరణకూ, అభిప్రాయ ప్రాచుర్యానికీ, అభిప్రాయ ప్రకటనకూ ప్రజాస్వామ్య సమాజంలో అత్యంత ప్రాముఖ్యమున్నది. ప్రతినిధుల సభలలో చూసి చదవడానికి వీలులేదు. ఉండదు కూడా. నలుపురికి నచ్చజెప్పగలిగే వచోనైపుణ్యం ఉన్నవాడే ప్రతినిధుల సభల్లో, సదస్సుల్లో, బహిరంగ సభల్లో, గోష్ఠి కార్యక్రమాల్లో ప్రయోజనాత్మకమైన భూమికను నెరవేర్చగలుగుతాడు. సభలో మాట్లాడటం ఒక కళ. మిత్రులతో కూర్చుని తన వాళ్లతో కూర్చుని గంటలకొద్దీ జోలిపెట్టేవాడు, సరససల్లాపాలు చేసేవాడు పది మంది ముందు లేచి నిలబడి మాట్లాడటానికి పూనుకున్నప్పుడు కంపించిపోతాడు. తడబడతాడు. పదాలకోసం దేవులాడుతాడు. తబ్బిబ్బుపడతాడు. సభాకంపం అంటే ఇదే. చక్కని రచయితలెందరో సభాముఖంగా మాట్లాడలేక పోవడంవల్ల పొందవలసినంత కీర్తిని పొందలేకపోయినారు. సభలో నిలిచి మాట్లాడేటప్పుడు వక్రత్వ ధోరణి లేకపోతే భయంతోపాటు కలతకూడా కలుగుతుంది. ఆ కలతలో శబ్దదోషాలు, వాక్యదోషాలు, ఇంకా ఎన్నో దోషాలు అప్రయత్నంగా దొరలి, ఆ వ్యక్తి హాస్యాస్పదుడవుతాడు. మంచి విద్యత్తు, తెలివితేటలు ఉండి కూడా సభలో మాట్లాడే శక్తి లేనివాడు ఏమి తెలియనివాడనే అపప్రధకు గురి అవుతాడు.

అనంతమైన మనశ్శక్తి వాఙ్మఖంగా ప్రజ్వరిల్లడమే వక్రత్వం

వాక్ శక్తి మనిషికి వరప్రసాదం. మనిషికి పశువుకీ భేదం ప్రధానంగా వాక్కువల్లనే కలుగుతున్నది. ఇది తప్ప మనుషులకూ పశువులకూ అన్ని లక్షణాలు ఒకటే. ఆహారం కోసం నోటినీ, శ్వాసకోసం ముక్కును సృష్టికర్త ఏర్పాటు చేసినాడు. అయితే మనిషి తన తెలివితేటలవల్ల భాషను సృష్టించుకున్నాడు. భాష సహజం కాదు. కృత్రిమం. అలవాటు. మనిషి మారుతున్న కొద్దీ అదీ మారుతూ ఉంటుంది. ఆ భాషలో నైపుణ్యాన్ని సంపాదించుకోవడం మనిషి చేతుల్లోనే ఉంది.

భాషా ప్రయోగం ఎన్నో రకాలుగా ఉంటుంది. మాట్లాడగలగడం అందులో ఒకటి. మాట ఎంత క్లుప్తంగా, ఎంత అర్థవంతంగా, ఎంత అందంగా, ఎంత వినసాంపుగా ఉంటే అంత

శక్తిమంతమవుతుంది. శక్తినిబట్టి సాక్షాత్కారం. మాటకున్న శక్తి అనంతం, అప్రతిహతం. అది జాతికి ఊపిరి పోస్తుంది. దేశాన్ని జాగరితం చేస్తుంది. ధర్మాభిరతిని కలిగిస్తుంది. మండుతున్న ద్వేషానలాన్ని ఆర్పివేస్తుంది. మంచి వాక్కు కల్పతరువు. వక్తృత్వశక్తి ఆత్మశక్తికి మరో పేరు. ఆ శక్తిని గుర్తించడంలోనే ఉంది మానవుని జీవితసాఫల్యం. వివేకానందస్వామి ఒక ప్రసంగంలో దైవంపైన విశ్వాసంలేని వాళ్ళతో తనకు ప్రసక్తి లేదని, ఆత్మవిశ్వాసంలేని వాళ్ళను చూస్తే తనకెంతో బాధ కలుగుతుందన్నారు. నిజంగా ఆత్మవిశ్వాసమే ఉంటే దీనుడై పడిఉండడు. తన మనశ్శక్తులను నమ్మి వాటిని మేల్కొలుపుగలిగితే అతణ్ణి అదృష్టం వెదుక్కుంటూ వస్తుంది. మనిషి మనస్సు, వాక్కు శరీరం ఏ విధంగా నడచుకుంటాయో అదే విధంగా అతని అదృష్టం కూడా రూపుదిద్దుకుంటుంది. కనుక ప్రయత్నమే తపస్సు.

వక్తృత్వ కళలో ఎవడైనా మంచి నేర్పు సంపాదించుకోవచ్చు. గణకులు, వ్యాపారులు, వైద్యులు, న్యాయవాదులు, కమీషన్ ఏజెంట్లు, హోటలు వాళ్లు, సాంఘిక కార్యకర్తలు, రైల్వే పనివారు, ప్రచురణకర్తలు, ఇంకా ఎన్నో వృత్తుల్లో ఉన్నవాళ్లు ఈ కళను నేర్చుకోవచ్చు. తమ భవిష్యత్తును బంగారుబాటలపై నడిపించుకొనవచ్చు. అందరికీ ఈ కళను నేర్చుకునే అధికారం ఉంది. అందరి వాక్కులో అద్భుతశక్తి ఇమిడి ఉన్నది. ప్రతి వ్యక్తి నిరంతర ప్రయత్నం వల్ల ఈ కళలో కౌశలాన్ని సంపాదించుకోగలుగుతాడు.

ఇక ఈ కళను అలవరచుకునే పద్ధతులను వివరించే ప్రయత్నం చేస్తాను.

ఈ కళను నేర్చుకోవడానికి ఎంతవరకు చదువుకోవాలె? అన్నప్రశ్నకి సరియైన సమాధానం చెప్పడం కష్టం. గొప్ప విద్వాంసులు కూడా ఏమీ మాట్లాడలేని పరిస్థితిని మనం చూస్తున్నాము. కాని కొద్దిపాటి అక్షరజ్ఞానం ఉన్నవాడు స్పష్టంగా అందమైన భాషలో మాట్లాడడం మన అనుభవంలో ఉన్న సంగతే. సాధువులు, పకీరులు, దొమ్మరి వాండ్లు, మందులమ్ముకునే వాళ్లు అమాయక ప్రజలను తమ మాటలతో వలలో చిక్కించుకుంటారు. నిరక్షరాస్యులైన గ్రామీణులు ఎందరో ఈ కళలో ఆరితేరినవాళ్లుగా మనకు కనిపిస్తారు. శ్రోతలను వాళ్లు ఆకట్టుకుంటారు. వాళ్ళ మాటలను ఎంతో శ్రద్ధతో, ఉత్సాహంతో వింటున్న శ్రోతలను చూస్తుంటే మన ఆశ్చర్యానికి అంతుండదు.

వక్తృత్వకళ ప్రయోజనాత్మకమైనది. శ్రోతలకు నమ్మకం కలిగించడం దీని లక్ష్యం. విద్యార్థులు అన్ని కళలకంటే ఉన్నతమైన ఈ కళపట్ల ఉదాసీనంగా ఉండడం దిగ్భ్రాంతిని కలిగిస్తున్నది. చదువుతో నిమిత్తం లేకుండా వక్తృత్వ కళ అలవడుతుందనే మాట వాస్తవమే. అయినా విద్యార్థులేని వక్తృత్వం ఎంతోకాలం అంతగా రాణించదు. సమున్నత ప్రమాణాలను అందుకోలేదు. విషయ గాంభీర్యానికి, సముదాత్త భావప్రసరణానికి ఉపయోగపడలేదు. మంచి వక్త కావడానికి విద్యా విజ్ఞానాల అవసరం అంతగా లేకపోయినా కొంత మాత్రమైనా విద్య ఉండటం అవసరం. చదువు లేకుంటే తన దృక్పథాన్ని తర్కబద్ధంగా వక్త ప్రకటించలేడు. చదువెంతగా వస్తే అంత యోగ్యత ఉంటుంది. చెప్పిన మాటల్లో గాంభీర్యం ఉంటుంది. సంస్కారం ఉంటుంది. కళలు, సాహిత్యం, ఇతిహాసం, దర్శన శాస్త్రాలు, రాజకీయవాది సాంఘిక శాస్త్రాల పరిచయం, పరిశోధనాపటిమ ఇవన్నీ వక్త ఉపన్యాసాన్ని సజీవంగానూ, ప్రభావోపేతంగానూ చేస్తాయి.

నైరాశ్యం అనవసరం

మీకు డిగ్రీ లేకపోతే నిరాశ పడకండి. మీకు కొంచెంగా అబ్బిన చదువు, మీకున్న కొద్దిపాటి అనుభవంతో మీరు ఈ కళను నేర్చుకోవచ్చు. ఎప్పుడైనా మనకు పనికివచ్చే సామర్థ్యం వేరు. మాట్లాడవలసి వచ్చినప్పుడు పనికివచ్చే సామర్థ్యం వేరు. మాటలాడేటప్పుడు మనం ఎన్నో మరచిపోతాము. మనకు బాగా జ్ఞాపకం ఉన్నాయన్న నమ్మకం కూడా ఒక్కొక్కసారి ఉడిగిపోయి సరిగ్గా మాట్లాడే సమయానికి మరుపుతట్టుతుంది. ఈ సందర్భంలోనే చాలా మంది జ్ఞాపక శక్తి పనిచేయదు. శ్రోతలలో ఒక్కొక్కసారి మీకంటే ఎక్కువ తెలిసినవారుంటారు. మీరు మాట్లాడుతున్న అంశాలలో దోషాలున్నాయనే సంగతి తెలిసి కూడా మౌనం వహిస్తారు. కారణం? మాట్లాడే సాహసం లేకపోవడమే.

ఎక్కువ చదువుకోలేదని మీరు సభలో ఒక మూల నక్కి కూర్చోకండి. ఇది ఆలోచనలనూ, వ్యక్తిత్వాన్నీ చంపుకోవడం అవుతుంది. మీకూ ఒక వచ్చేలి ఉందనీ, మీకూ ఒక ఆలోచనా పద్ధతి ఉందనీ మీరనుకోండి. మీ దృక్పథాన్ని అందరిముందు పెట్టే అధికారం మీకుందని తెలుసుకోండి. సరళమైన భాషలోనే మీ భావాలను ప్రకటించడానికి ప్రయత్నించండి.

భయాన్నీ, అనుమానాన్నీ వదులుకున్నవాడు వక్తగా రూపొందడంలో ఏమీ సందేహం లేదు. శ్రోతల ఎదుట ఉపన్యాసం చేయడం నవ్వులాటకాదు. ఇది సాహసం. సభలో మాట్లాడకపోవడానికి ముఖ్య కారణం భయం. మనిషి అన్ని వేళల్లోనూ భయపడడు. అతడు భయపడే సందర్భాలు కొన్నే ఉంటాయి. భయం మనశ్చైతన్య లక్షణంకాదు. మనస్సు అజ్ఞాతంగా ఉన్నప్పుడే అందులో భయం చొరబడుతుంది. ఈ భయాన్ని వదిలిపెట్టండి. సంకుచిత మనస్తత్వాన్ని, స్వార్థాన్ని, ఆత్మవంచనను, క్షుద్రత్వాన్ని, సుఖాలకు లొంగిపోయే బలహీనతలను దూరం చేసుకోండి. సభలో నిల్చి మీ మనస్సులో ఉన్న భావాన్ని జడుసుకోకుండా, బిడియపడకుండా అనండి. ధారాప్రవాహంగా అనండి. మీరేం మాట్లాడుతున్నారు? ఎలా మాట్లాడుతున్నారు? అనే చింతను వదిలిపెట్టండి. అన్నిటికంటే ముందు అనవసరమైన భయాన్ని మనసులో నుంచి తీసివేయండి. నిర్భయుడు అజేయుడు కదా! భయాన్ని వదులుకుంటే చాలు. భాషలో స్పష్టత వస్తుంది. ప్రజల మనః ప్రవృత్తులను అర్థం చేసుకుని సహృదయంతో చేసిన ఉపన్యాసం శ్రోతలకు రసానందాన్ని పంచిపెడుతుంది. సహృదయులైన వక్తలు సాహిత్య ప్రచారానికి ఎక్కువగా ఉపయోగపడతారు. శ్రోతల హృదయాలలో ఆర్తతను, రసికతను కలిగిస్తారు. సహృదయుని ఉపన్యాసంలో ఆవేశం కట్టలు తెంచుకుని పారుతుంది. కొన్ని కొన్ని సందర్భాలలో ఉపన్యాసాలవల్ల ప్రజా హృదయాలలో ఆవేశం పొంగులెత్తుతుంది. అగ్ని పర్వతాలు ప్రజ్వలిస్తాయి. కన్నీటి మున్నీటిలో తలముంగిలొతారు. కార్యోన్ముఖులొతారు. నవరస భరితాంతరంగులొతారు. ఒక వాగ్మి ఉపన్యాసం మహత్తర ఇతిహాసిక ఘట్టంగా ప్రజాహృదయాలలో నిలిచిపోతుంది. ధృతరాష్ట్రుని కొలువులో శ్రీకృష్ణుడు చేసిన ఉపన్యాసం, విశ్వమత మహాసభలో వివేకానందస్వామి చేసిన ఉపన్యాసం, పెటిస్బర్గ్ లో అబ్రహం లింకన్ చేసిన ఉపన్యాసం, మన స్వాతంత్ర్యసమరం ముమ్మరంగా జరుగుతున్న దినాలలో బిపిన్ చంద్రపాల్, మౌలానా ఆజాద్, సుభాష్ చంద్రబోస్, జవహర్ లాల్ నెహ్రూ వంటి ధీరోదాత్తుల

ఉపన్యాసాలు ఈకోవకు చెందినవే. మహాత్మాహంతో మాట్లాడుతున్నప్పుడు ఉత్తేజకరమైన భావాలను ప్రకటిస్తున్నప్పుడు మనస్వి అయిన వక్త కన్నులలో, కనుబొమలలో, చేతులలో, ముఖంలో కొన్ని విశేషమైన కదలికలు కనిపిస్తూంటాయి. అయితే ఏ ప్రభావాన్ని ప్రకటించడానికి ఏ కదలిక అవసరం? అన్న ప్రశ్నకు సమాధానం దొరకడం కష్టం. సమాధానం నృత్య శాస్త్రంలో దొరకవచ్చు. కాని ఈ అంగ సంచాలనం వైయక్తికం. ఇందులో ఒక పద్ధతి లేదు. వక్తకే ఆ ఒడుపులు తెలుసు. ఉపన్యాసం అభినయం కాదు. హృదయోద్భుత భావ ప్రకటనం. వక్త తన భావాలను ప్రకటిస్తున్నప్పుడు అంగాంగ విన్యాసం చెయ్యాలనే నియమం ఏదీ లేదు. అవి సహజంగానే జరిగిపోతూ ఉంటాయి. ఏ మాత్రం కదలకుండా పరిమితమైన అంగవిన్యాసం చేస్తూ స్తంభంలా నిలబడి ప్రసంగించే వక్తలు లేకపోలేదు.

ఏ విషయాన్ని గురించి ప్రసంగించాలె? ఉపన్యాస సందర్భంలో ఏ అంశాన్ని వదిలిపెట్టాలె? ఏ అంశానికి ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలె? ప్రభావం ప్రకటించడానికి ఏ శబ్దాలను ప్రయోగించాలె? ఎలాంటి శబ్దాలంకారాలను ఉపయోగించుకోవాలె? ఏయే అంశాలను పునశ్చరణ చేయాలె? ఈ విషయాల నన్నింటిని వక్త వివేకంతో పరిశీలనం చేసుకుని తగిన ప్రణాళికను సిద్ధం చేసుకోవాలె.

కన్నులకు కట్టినట్టు ఒక అంశాన్ని అభివర్ణించి చెప్పడంలో వక్త చాలా మెలకువతో ప్రవర్తించవలసి ఉంటుంది. తన మనఃస్థితిని నిగ్రహించుకుంటూ శ్రోతల సంస్కారాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుని ప్రసంగించవలసి ఉంటుంది. మీరు మాట్లాడటానికి నిలిచి ఉన్నప్పుడు మిమ్మల్ని మీరు మరచి వక్తవ్యాంశం మీదనే మనస్సును కేంద్రీకరించండి. మీ వేషాన్ని, మీ స్థితిని మరచి భావ ప్రకటనకు పూనుకోండి. వక్తవ్యాంశంపట్ల తన్మయత్వం ఎంత గంభీరంగా ఉంటుందో శ్రోతలు అంత శ్రద్ధాసక్తులతో వినే ప్రయత్నం చేస్తారు.

వక్తకు పదజాలంతో చక్కని పరిచయం ఉండాలె. వాచ్య, లక్ష్య, వ్యంగ్యార్థాలతో పరిచయం ఉండాలె. అప్పుడే తన మనోభావాలను అతడు చక్కగా అభివ్యక్తం చేయగలడు. వ్యంగ్యార్థమే ధ్వని. ఇదే కావ్య సర్వస్వం. వాచ్యార్థంవల్ల కలిగే ఆనందం కంటే వ్యంగ్యార్థం వల్ల కలిగే ఆనందం విశిష్టమైనది. “వ్యంగ్యార్థ ప్రతిపాదనం లేని భావ సముదాయం చాలా సందర్భాలలో వక్తకు గౌరవాన్ని తెచ్చిపెట్టదు. తన మనోభావాలను వ్యక్తం చేసే శబ్దజాలం ఉన్న వ్యక్తి తన ఉపన్యాసాన్ని తన ఇష్ట ప్రకారంగా చమత్కార స్ఫోరకంగా మలచి అందిస్తాడు. కావ్యం వలెనే ఉపన్యాసం కూడా వ్యంగ్యార్థాన్ని ఆశ్రయించినప్పుడే ఉత్తమ ఉపన్యాసమవుతుంది.

వక్తకు సమానార్థకాలతోనూ, పర్యాయ వాచకాలతోనూ, చక్కని పరిచయం ఉండాలె. అప్పుడే అతడు యధోచితంగా వాటిని ప్రయోగించుకో గలుగుతాడు. నిర్దుష్టమైన, సుపరిష్కృతమైన వాక్యం బహుధా ప్రశంసాపాత్రమవుతుంది.

“ఏకః శబ్దః సమ్యక్ జ్ఞాతః సుప్రయుక్తః స్వర్గేలోకే కామధేనుర్భవతి.”

అంటే ఒక్క మాటైనా చక్కగా తెలుసుకుని ఉపయోగిస్తే అది స్వర్గలోకంలో కామధేనువై అభీష్టాలను నెరవేరుస్తుంది. ఎవడు చక్కగా పలుక గలుగుతాడో వానికి ఈ లోకమే స్వర్గమవుతుంది. అతని పలుకే కామధేనువౌతుంది. అన్ని కోరికలను తీరుస్తుంది.

మన అనుభవంలోని మాట ఇది. సామాన్యుడు తన పలుకు తీరులోని వైశిష్ట్యంతో దేశానికే నాయకుడౌతాడు.

అభినయం : నాటకంలోని అభినయంకంటే వక్తృత్వంలోని అభినయం కొంత భిన్నమైనది. నాటకంలో నటుడు అంగ ప్రత్యంగాల కదలికల ద్వారా కరుణ, వీర, శృంగార, హాస్య, రౌద్ర, భయానక, భీభత్స, అద్భుత, శాంత రసభావాలను రమణీయంగా తన నటనాచాతుర్యంతో అభివ్యక్తం చేస్తాడు. శిలా విగ్రహంలా నిలిచి ఉండి ప్రసంగించడంలో ఆకర్షణ ఏమీలేదు. మంచి వక్తలు తమ భావాలను సముచితమైన అభినయంతో వ్యక్త పరుస్తారు. అభినయపూర్వకంగా సంభాషించినప్పుడు శ్రోతల్లో ఆసక్తి ఎక్కువౌతుంది. ఆవేశం, అభినయం, స్వరనియంత్రణం వల్ల వక్తవ్యాంశం ఆస్వాదనీయమవుతుంది. అంగ విన్యాసం చేస్తూ మాట్లాడినప్పుడు శ్రోతలు ఎంతో శ్రద్ధతో వింటారు. చదివి వినిపించినప్పుడుగాని లేక చదివినట్లు ఉపన్యాసం చేసినప్పుడు ఎవడూ పట్టించుకోడు. ఏమీ సారంలేని ఉపన్యాసాలు కూడా ఒక్కక్కసారి ఎంతో ప్రభావాన్ని కలిగిస్తాయి అభినయంవల్ల. అలాంటప్పుడు విషయ గాంభీర్యం ఉన్నప్పుడు, అంగ విన్యాసంతో వక్తవ్యాంశానికి మరింత రుచిరంగా రూపొస్తుంది. కొన్ని సందర్భాలలో కొన్ని భావాలను స్పష్టంగా ప్రకటించడానికి అభినయాన్ని ఆశ్రయించవలసి వస్తుంది. భావపుష్టికి అది అవసరమవుతుంది. శ్రోతలు వక్తవైపు చూస్తూ అతని భావాలను అర్థం చేసుకుంటూ ఉంటారు. కొన్ని సందర్భాలలో కాకుండా ప్రయోగించిన వక్త ఎంతో సాధిస్తాడు. “కాకుండా” అంటే పలికే తీరులోనే అర్థభేదాన్ని సూచించడం. ఉపన్యాస కళారాధనం ఎట్లా చేస్తే అది మనకు వశీభూతం అవుతుంది? ఈ ప్రశ్నకు సమాధానం వివరిస్తాను.

ఏదైనా అంశాన్ని గురించి ప్రసంగం చేయాలనుకున్నప్పుడు మొట్టమొదలు ఆ విషయానికి సంబంధించిన సమాచారాన్ని అధ్యయన సామగ్రిని సాధ్యమైనంత ఎక్కువగా సమకూర్చుకోండి. పుస్తకాలు చదివి, పత్రికలు చూసి, అనుభవజ్ఞులతో సంప్రదించి ఆ వక్తవ్యాంశాన్ని గురించిన పరిజ్ఞానాన్ని బాగా సంపాదించుకోండి. మీ దగ్గర ఎంత సామగ్రి సమకూరుతుందో, మీకు ఎంత జ్ఞానం జీర్ణమవుతుందో, అంత మీరు నిర్భయంగా నిస్సంకోచంగా ప్రసంగించడానికి వీలవుతుంది.

వకీలు కేసును గూర్చి వాదించడానికి కోర్టుకు వెళ్లేముందు తన వాదాన్ని బలపరచే సామగ్రినంతా సమకూర్చుకొంటాడు. అలాగే వక్త కూడా తన వక్తవ్యాంశాన్ని గూర్చిన పరిజ్ఞానాన్ని సమగ్రంగా సంపాదించుకోవాలి. ఎవడికి పరిపూర్ణ విషయ పరిజ్ఞానం ఉండదో వాడెప్పుడూ చక్కగా మాట్లాడలేడని సోక్రటీసు అభియుక్తి. “టలీ” అనే పండితుడు ఈ సందర్భంగా వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు మీకెంతో ఉపయోగపడతాయి. వక్తలు కాదలచుకున్న వాళ్లు ఆయా విజ్ఞాన శాఖలకు సంబంధించిన పరిపూర్ణ జ్ఞానాన్ని సంపాదించుకోవాలి. లేకపోతే మాట్లాడేటప్పుడు తడబాటు తప్పదు. ఓటమి తప్పదు. తమలో ఒక న్యూనతా భావం వాళ్ల మనస్సుల్లో మౌనంగా నక్కికూర్చుని ఉంటుంది. అనుక్షణం అనుమానాల దాడికి గురి అవుతారు. అప్పుడప్పుడు తమ విషయాన్ని వదిలి వ్యర్థంగా ఇతరాంశాలను గూర్చి మాట్లాడుతూ ఉంటారు. అందుకే ఏ విషయాన్ని గూర్చి వక్త ప్రసంగించదలచుకుంటాడో దానికి సంబంధించిన జ్ఞానాన్ని అంతా సేకరించుకోవాలి. వక్తవ్య విషయ పరిజ్ఞానం లేని వక్త అనభిజ్ఞుడని లోకం అనుకుంటుంది.

అతని వాగ్ధార ఎక్కడైనా ఆగిపోవచ్చు. చెప్పుతూ చెప్పుతూ ఎక్కడో ఆగిపోతాడు. అనుమానం నీళ్లునమిలిస్తుంది. అందుకోసం ప్రసంగించడానికి పూర్వం సాధ్యమైనంత మేరకు అధ్యయనం అవసరం. నలుగురినీ కలుసుకోండి. వాళ్లతో చర్చించి విజ్ఞానాన్ని పెంచుకోండి. విజ్ఞాన భాండాగారాన్ని సంపాదించి భద్రపరచుకోండి. జ్ఞానంతో సమానమైన వైభవంగాని సంపదగాని లోకంలో ఏదీలేదు. సత్కావ్యపఠనం వల్లనూ, సజ్జన సాంగత్యం వల్లనూ జీవితం ధన్యమవుతుందనే సందేశాన్ని భారతీయ సంప్రదాయభిజ్ఞులు తరతరాలకు అందిస్తూనే ఉన్నారు. ఈ రెండు ప్రయత్నాల వల్ల సంసార జంబాలపటం నుంచి బయటపడడమేకాదు. మంచి వక్తలుగా కూడా తమ్ముతాము తీర్చిదిద్దుకునే అవకాశం లభిస్తుంది ప్రజలకు. కనుక వక్తృత్వం ఒక కళ మాత్రమే కాదు; జీవిత సాఫల్యానికి అనువైన మార్గం కూడా.

కౌశలం ఉన్న వక్తలకు సామగ్రి లోపం ఉండదు. ఎప్పుడు ఏ తలపు తమకు తట్టినా, ఏ పుస్తకంలో తమకు పనికివచ్చే అంశం కనబడినా, ఎవరివల్లనైనా తమకు మంచి విషయం తెలిసినా, వాళ్లు దాన్ని నోటు బుక్కులో వ్రాసి పెట్టుకుంటారు. సిద్ధహస్తులై వక్తల జ్ఞానేంద్రియాలు ఎప్పుడూ తమ సంస్కారాను గుణమైన అంశాలను అవగతం చేసుకునే ప్రయత్నం చేస్తూనే ఉంటాయి. వాళ్ళ దృక్కోణంలో ఒక ప్రత్యేకత ప్రవేశిస్తుంది. సందర్భానుసారంగా తాము సంపాదించిన జ్ఞానాన్ని వాళ్లు చక్కగా అభివ్యక్తం చేసి శ్రోతల మన్ననలకు పాత్రులౌతారు.

సామగ్రిని సేకరించుకోవడానికి మనం ఎన్ని పుస్తకాలు చదివినా, ఎంత సమాచారం సేకరించినా మన మనశీలత, మన అనుభవం, మన సంస్కారం ఆ సామగ్రికి ఒక విలక్షణతను సంతరించి పెట్టుతుంది. మన అందరి దృష్టి ఒకటి కాదు. మన అనుభవాన్ని బట్టి, ఎవరి దృక్పథం వారికి ఏర్పడుతుంది. ఇది వ్యక్తిగతమైన విషయం. ఉపన్యాసంలో ఈ విషయమే ప్రధానంగా ఉబికి వస్తుంది.

వాగ్వివాదం వక్తృత్వ కళలోని ఒక అంశం. అయితే ఈ అంశాన్ని పెంపొందించుకోవడానికి కొంత తర్కశాస్త్రం కూడా చదువుకోవలసి ఉంటుంది. ప్రతిపాదింపబడిన విషయం, స్వరూప స్వభావాలను చక్కగా అర్థం చేసుకోవడమే విద్వత్తు అనిపించుకొంటుంది. ఇతరులు చేసిన వాద వివాదాల్లో బయలు పడిన అభిప్రాయాలను మాత్రమే ఆధారం చేసుకుని ఎప్పుడూ తర్కానికి దిగకూడదు. సహృదయుడైన గురువుతో చర్చించి సందేహ నివృత్తి చేసుకుని ఏదైనా ఒక సమస్యను పరిష్కరించాలనే సదుద్దేశంతో వాదానికి దిగినప్పుడు ఆ వాదం విజయాన్ని, ప్రయోజనాన్ని సాధించి పెట్టుతుంది. వాదాన్ని బలపరచుకోవడం కోసం సంపాదించిన జ్ఞానం మరింత పదునుదేరి శక్తిమంతమై ప్రకాశిస్తుంది. హేతుబద్ధమైన దృక్కోణాలతో విషయాన్ని ముందు వ్యాకరించి, అన్ని అభిప్రాయాలకు తగిన ఉపపత్తులను సమకూర్చుకొని వాదానికి సిద్ధం కావాలే. ప్రత్యర్థి ఏయే అంశాలను ఆధారం చేసుకుని తన వాదాన్ని ప్రతిహతం చేసేందుకు వీలుందో, వాటిని ముందుగానే ఊహించి తగిన సమాధానాన్ని సిద్ధం చేసుకుని పెట్టుకోవాలే.

వక్తకు జ్ఞాపకశక్తి చాలా అవసరం. వ్రాతపల్ల జ్ఞాపకశక్తి పెరిగే అవకాశం ఎక్కువవుతుంది. తాను ప్రతిపాదించదలచుకున్న విషయాన్ని ముందుగా వ్రాసుకుంటే మాట్లాడటప్పుడు తడబాటు ఉండదు. ధరాశుద్ధితో ప్రసంగం సాగుతుంది. శబ్దార్థాలంకారాలతోను, మంచి తూగుతో వాక్య

రచన ఉన్న కొన్ని భాగాలను మౌనంగా కాక అప్పుడప్పుడు మౌఖికంగా చదివే ప్రయత్నం చేయాలె. మన తెలుగులో పోతన భాగవతంలోని కొన్ని వచనాలు ఇంకా కొన్ని ప్రాచీన కావ్యాలలోని లయబద్ధంగా ఉన్న పచనాలను, పానుగంటి లక్ష్మీ నరసింహారావుగారి 'సాక్షి' ఉపన్యాసాలను గొంతెత్తి తరచుగా చదువుకుంటే మంచి వచో వైఖరి అలవడుతుంది. కొన్ని భాగాలు కంఠస్థం కావడం కూడా మంచిది. ఒక పద్యాన్ని తీసుకుని దాని భావాన్ని తెలుపుతూ వ్యాఖ్యానించడం వల్లనూ, ఎవరికో అర్థం చెబుతున్నాననే భావంతో మాట్లాడడానికి ప్రయత్నిస్తే జ్ఞాపకశక్తి పెరుగుతుంది. వ్యక్తుత్వ శక్తి పెరుగుతుంది.

మొదట్లో వక్తవ్యాంశానికి సంబంధించిన కొన్ని ముఖ్య వాక్యాలను ఒక చీటీపైన వ్రాసుకుని ఏ అంశం మరచిపోకుండా క్రమబద్ధంగా వక్తవ్యాంశాన్నంతా చెప్పడం వల్ల కూడా స్మరణశక్తి పెరుగుతుంది.

పెద్ద సభలో మాటలాడడానికి ముందే ప్రయత్నం చేయకూడదు. కొద్ది మంది పిల్లల ముందు, తన పరిచితులముందు తన మిత్రులముందు తనకు వచ్చిన భాషలో తనకు తోచిన భావాలను ప్రకటించడానికి ప్రయత్నం చేయాలె. ఏదో ప్రత్యేక శబ్దాన్ని ఉపయోగించాలని కాని, ప్రత్యేకమైన శైలిని ఉప అవలంబించాలని కాని ప్రయత్నం చేయకూడదు.

మా యువభారతి సంస్థ నిర్వహిస్తున్న పక్ష సమావేశాల్లో 'క్లుప్త గోష్ఠి' కార్యక్రమాన్ని నిర్వహిస్తుంది. ఉపన్యాస కళను అభ్యసించే వాళ్ళకు అది ఒక వేదిక. పక్ష సమావేశంనాడు ఉన్న పది మంది సభ్యుల ముందు ఒక్క మాటైనా మాట్లాడలేనివాడు క్రమంగా మంచి వక్తగా సిద్ధమైనాడు.

అద్దం ముందు నిల్చుని ఉపన్యసించడానికి ప్రయత్నం చేయడం కూడా ఒక పద్ధతి.

కొండమీద నిలబడి, నదీ తీరంలో నిలబడి ఏకాంతంగా కొండను, నదిని ప్రకృతిని ఉద్దేశించి మాట్లాడితే సభా కంపంవల్ల కలిగే ఆటంకం దూరమవుతుంది. సభలో నిలిచి మాట్లాడితేనే వక్తుత్వం అనిపించుకుంటుంది. చాలా మందికి ఎదుట ఉన్న శ్రోతలను చూడగానే భయం పుట్టుకొస్తుంది. అందుకే కొందరు ఏవైపో చూస్తూ ఏదో మాట్లాడినాను అనుకుని తృప్తిపడతారు. నిజానికి శ్రోతలు తన మాటలను ఎలా స్వీకరిస్తున్నారు అన్న జిజ్ఞాస వాళ్ళ ముఖాలను చూస్తేనే వక్తకు కలుగుతుంది. కొత్తగా మాటలాడడానికి వక్త పూనుకున్నప్పుడు, శ్రోతలను చూడడంవల్ల రకరకాల విషయాలు తెలుస్తాయి. శ్రోతలలో ఎవరైనా ఒకడు తల ఆడిస్తూ తన వైపో చూస్తుంటే అతణ్ణి ఉద్దేశించి మాట్లాడుతున్నట్లు వక్త భావించాలె. దానితో కొంత భయంపోతుంది. క్రమక్రమంగా అందరి ముఖాలు చూసి ఏ మాత్రం జంకకుండా తన భావాలను ప్రకటించుకోవచ్చు. ఒక ప్రసిద్ధ వక్త తన శ్రోతలను శిలా మూర్తులనుకుని ప్రసంగం చేయడానికి ముందు పూనుకుంటే రానురాను మంచి వక్తుత్వ శక్తి అలవడుతుంది అని సూచించినాడు. శ్రోతలను ప్రభావితులను చేయడానికి వక్తకున్న అనేక సాధనాల్లో ధ్వని ఒకటి. ఇక్కడ ధ్వని అంటే కంఠధ్వని. ఇది ఉపన్యాసానికి ఆత్మ. శ్రోతల సంఖ్యనుబట్టి తన ధ్వనికి వక్త పరిమితులను కల్పించుకోవాలె. ఇప్పుడు లోడ్ స్పీకర్ యంత్రాలు వచ్చినవి. కనుక ఎంత మెల్లగా మాట్లాడినా ధ్వని విస్తరిస్తుంది. అయితే కొన్ని వాక్యాలను ఊనికతో పలకడం, కొన్ని వాక్యాలను

మందంగా పలకడం మంచి వక్తలు చేయవలసిన పని. వాక్యార్థానికి స్వరూపాన్ని పెంచడంవల్లనూ కొత్త శక్తి కలుగుతుంది. శ్రోతలలో ఉత్సుకత పెరగుతుంది. వక్తృత్వంలో భావానుగుణమైన ధ్వని ప్రసారం వల్ల ఎక్కువ లాభం ఉంటుంది. ఏ మాటను మృదులంగా ఉచ్చరించాలో, ఏ మాటను గట్టిగా ఉచ్చరించాలో, ఏ మాటను నిదానంగా ఉచ్చరించడంవల్ల మంచి అవగాహన కలిగేందుకు వీలుంటుందో, వక్త నిర్ణయించుకుని ప్రయోగించాలే. కొందరు వక్తలు “ప్రేమ”, “అహింస”, “కరుణ”, వంటి పదాలను కూడా సింహంలా గర్జిస్తూ పలుకుతారు. మరి కొందరు రౌద్ర రస భావాలను ప్రకటిస్తున్నారో లేక గొణుగుతున్నారో తెలియకుండా ఉచ్చరిస్తూ ఉంటారు. వాక్యాలు సాధ్యమైనంత చిన్నవిగా ఉండటం అవసరం. దీర్ఘమైన వాక్యాలు రచనలో ఉన్నప్పుడు అంతగా క్లేశాన్ని కలిగించవు. మళ్ళీ చదువుకోవచ్చు. సమన్వయం చేసుకోవచ్చు. కాని ప్రసంగంలో దీర్ఘ వాక్యాలు శ్రోతలకు చీకాకును కలిగిస్తాయి. వడివడిగా మాట్లాడటం భావ్యం కాదు. శ్రోతలు పట్టుకోలేరు. పైగా లౌడు స్పీకర్ యంత్రంలో గడబిడ కలుగుతుంది.

వక్తృత్వంలో సమయ నియమం అతి ముఖ్యమైన విషయం. తక్కువ సేపు మాట్లాడినంత మాత్రాన వక్త శక్తిహీనుడు కాదు. నిజానికి గంటల కొద్దీ మాట్లాడేవాడు మంచి వక్త కాదు. అయిదు నిమిషాలు మాట్లాడినా వక్తవ్యాంశం శ్రోతలకు అవగతమైతే చాలు. మరింతసేపు మాట్లాడితే బాగుండు అని ఉత్సుకత కలిగించే ఉపన్యాసాలే ఉత్తమమైనవి. సమయాతిక్రమణం వల్ల వక్తకు కీర్తి రాదు. అపోహల పాలవుతాడు. విషయం కూడా శ్రోతలకు తగినంత మేరకు అర్థం కాదు. ఎక్కువసేపు మాట్లాడాలనే ఉత్సాహం అనవసరమైన అంశాలకు దారితీస్తుంది. దీర్ఘపన్యాసాలు చేసే కోరికను నిగ్రహించుకోవడం వల్ల వక్తకు మేలు కలుగుతుంది. శ్లథనం తప్పదు. సుదీర్ఘమైన ఉపన్యాసాల కంటే, సారరహితమైన ఉపన్యాసంకంటే తర్కబద్ధమైన, సువ్యవస్థితమైన, క్లుప్తమైన ఉపన్యాసం గొప్పది. నిజానికి బాగా ఆలోచించే వాడు తక్కువగా మాటలాడుతాడు. అందుకే అన్నాడు వేమన్న -

“కంచు మ్రోగునట్లు కనకంబు మ్రోగునా”

“గంగగోవు పాలు గంటెడైనను చాలు

కడువెడైన నేమి ఖరము పాలు” అని.

ఒకసారి అబ్రహంలింకన్ ను ఎవరో గంటసేపు ప్రసంగించమన్నారట. గొప్ప వక్తగా ప్రసిద్ధి పొందిన ఆ మహనీయుడు “సరే పదండి! అలాగే మాట్లాడుతాను” అని ఒప్పుకున్నాడట. అప్పుడు “ఏమీ ఆలోచించనక్కర లేదా?” అని ప్రశ్నించినారట. లింకన్ “అయిదు నిమిషాలు మాట్లాడడానికి ఒక గంటసేపు ఆలోచించవలసి ఉంటుంది. గంటసేపు మాట్లాడడానికి ఆలోచన అనవసరం” అన్నాడట.

పరిమితకాలంలో అభిలషితార్థాన్ని అందివ్వగలగడం సామాన్య విషయం కాదు. ఎంతో తపస్సు ఉంటేనే సాధ్యమవుతుంది. శబ్ద ప్రయోగంలో నిగ్రహం ఉంటేనే అది సాధ్యమవుతుంది. పాల్కురికి సోమనాథుడు -

“అల్పాక్షరములందు అనల్పార్థ రచన

కల్పించుటయ కాదె కవి వివేకంబు”

అన్నాడు. ఈ సూక్తి కేవలం కవిత్వానికే వర్తిస్తుందనుకోవడం పొరపాటు. ఆ మనీషి చాలా విస్తృతమైన అర్థాన్ని అందించినాడు ఈ ద్విపదలో.

Brevity is the soul of wit అన్న ఆంగ్లాభాణకం పాల్కురికి సోమనాథుని ఆలోచనకు ప్రతిధ్వని. వక్త ఈ సత్యాన్ని అవగాహన చేసుకుని సమయాన్నీ, వక్తవ్యాంశాన్ని యోజించుకోవాలె. తనకిచ్చిన సమయాన్ని సద్వినియోగం చేసుకుని, చెప్పదలచుకున్న అన్ని అంశాలను చెప్పి తన వక్తుత్వ కౌశలాన్ని బహిర్గతం చేయాలె. వక్త తనకూ, శ్రోతలకూ సమయం అమూల్యమైనదనే యదార్థాన్ని నమ్మి ప్రవర్తించాలె.

ప్రసంగాన్ని ప్రారంభించేటప్పుడు ఎంతో పదిలంగా, హృదయంగమంగా, తర్కబద్ధమైన వాక్యాలతో ప్రారంభించాలె. శ్రోతల్లో ఒక విధమైన ప్రభావాన్ని ప్రసరించగలిగే శక్తి ప్రసంగ ప్రారంభ వాక్యాల్లోనే ఉండాలె. వక్త తొలి పలుకులు వినగానే శ్రోతలు ఇది తమకు తెలుసుననీ, ఇందులో కొత్త ఏమీ లేదనీ, మాట స్పష్టంగా లేదనీ ఏవేవో వ్యాఖ్యానాలు చేసుకునే పరిస్థితి కల్పించకూడదు. వక్తవ్యాంశ హృదయం ప్రసంగం మధ్యలో వ్యక్తం కావాలె. ప్రసంగాంతంలో వక్త చాలా స్పష్టంగా, ఉత్సాహంగా, సంక్షిప్తంగా తన నిశ్చితాభిప్రాయాలను ప్రకటించాలె. సందిగ్ధంగా, భయం భయంగా, తొందర తొందరగా ప్రసంగం ముగిస్తే శ్రోతల్లో సదభిప్రాయం ఏర్పడడానికి అవకాశం ఉండదు. వక్తవ్యాంశం స్పష్టంగా శ్రోతలకు బోధపడదు. పలువురు వక్తలు ప్రసంగాంతంలో తమ ఉపన్యాస సారాన్నంతా నాలుగు వాక్యాల్లో చెప్పి ముగిస్తారు. ఉపన్యాసం కల్పించిన మనఃస్థితిని ఈ పద్ధతి గట్టిపరుస్తుంది.

మంచి వక్తలుగా తయారుకావడానికి ముందు మంచి వక్తలతో స్నేహం చెయ్యాలె. మనకు కలిగిన ఆలోచనలు, అనుభూతులు, ఎంతవరకు యదార్థాలు? అన్న ప్రశ్నకు సమాధానాన్ని తెలుసుకునే ప్రయత్నం చేస్తూ, నమ్మకంగా మనకేదైనా విషయం పరమసత్యమని తెలిసినప్పుడే, దృఢంగా దాన్ని ప్రకటించడానికి యత్నం చేస్తూ ఉండాలె. పుస్తకాలలోని ప్రసిద్ధ ఉపన్యాసాలను అధ్యయనం చేస్తూ ఉండాలె. పిల్లల మధ్య నిలిచి మాట్లాడుతూ ఉండాలె. మన భాషను చక్కగా ఉచ్చరించేవాళ్ళను చూసి ఆయా అక్షరాల ధ్వనులను అనుకరించి స్ఫుటమైన ఉచ్చారణను అలవరచుకోవాలె.

భారతీయులు వాక్కును దేవతగా ఆరాధిస్తారు. వాక్కును పరిశుద్ధంగా ప్రయోగించడం పుణ్యమన్నారు. శాస్త్ర మర్యాదలకు లోబడిన వాక్కును పవిత్రమైన వాణిగా గుర్తించినారు. వాక్కు మనిషికి అలంకారం. ఎన్నడూ ఉడిగిపోని అలంకారం. కేశ సంస్కారం వల్లనూ, విచిత్ర భూషణాంబరాలవల్లనూ, అంగరాగాలవల్లనూ, పరీమళోదక స్నానాలవల్లనూ మనిషికి కలిగే సౌందర్యం క్షణికమైనది. కాని వ్యాకరణ శాస్త్రాలంకృతమైన వాణి వినిర్మల హృదయోద్భూతమైన వాణి మనిషికి నిరంతరాలంకృతి, అని భర్తృహరి అభియుక్తోక్తి.

కేయూరాణి నభూషయన్తి పురుషం హారానచంద్రోజ్జ్వలా
నస్నానం నవిలేపనం నకుసుమం నాలంకృతామూర్ధజా
వాణ్యేకాసమలంకరోతి పురుషం యా సంస్కృతాధార్యతే
క్రీయ నైఖిలు భూషణాని సతతం వాగ్భూషణం భూషణం.

చక్కని భాష లేనివాడు మంచి వేషం వేసుకున్నా వ్యర్థమే. వాగ్ధార కృపాణధారకంటే పదునైనది. వాక్కు విశాలమైనది. నిరంతర ప్రవాహిని కనుకనే 'సరస్వతి'. వాక్కు ఎంతో దూరం చూడగలుగుతుంది. కనుకనే 'పుల్లాబ్జాక్షి'. వాక్కు అన్ని జడత్వాలను పరిహరిస్తుంది. చైతన్యాన్ని ప్రసాదిస్తుంది. కనుకనే 'నిశ్శేష జాడ్యాపహ.'

“యా కుందేందుతుషారహార ధవళా యా శుభ్రవస్త్రాన్వితా
యా వీణావరదండ మండితకరా యా శ్వేతపద్మాసనా
యా బ్రహ్మచ్యుత శంకర ప్రభృతిభిఃదేవైస్సదా పూజితా
సా మాం పాతు సరస్వతీ భగవతీ నిశ్శేష జాడ్యాపహ.”

చక్కని వచారీతి వ్యక్తిత్వానికి సమగ్రతను ప్రసాదిస్తుంది. వచస్సులేని తపస్సు పరిమితం. వచస్సున్న వాని తపస్సు అపరిమితం. వక్తృత్వ కళారాధనం అక్షరాస్యులకు లక్ష్యం కావాలే. సంస్కృతి పరిరక్షణకు పునాది కావాలే. నిద్రాణమైన మనశ్శక్తి జాగృతం కావాలంటే వక్తృత్వకళోపాసనం ఒక సాధనం. చక్కగా సంభాషించడం, మనోజ్ఞంగా సంభాషించడం, ఇతరుల మనస్సులకు హాయి కలిగేటట్టు సంభాషించడం, చీకటిలో దివ్య వెలిగినట్టు సంభాషించడం, అన్యాయం, అంతరించేటట్టు సంభాషించడం, బర్బరత్వం, అజ్ఞానం, దారిద్ర్యం రూపుమాసిపోయేటట్టు సంభాషించడం బుద్ధిమంతుని లక్షణం. పెద్ద మనిషి లక్షణం. దేశభక్తుని లక్షణం.

హనుమంతుని మాటలను విని వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలను నేనీ పుస్తకంలో ఉటంకించినాను. ఈ చిన్న పుస్తకంలోని భావాలన్నీ మహర్షి వాల్మీకి మహితోక్తులకు వ్యాఖ్యానాలు మాత్రమే. వక్తృత్వ కళను గూర్చి వివరించే ఏ పుస్తకాన్నైనా తీసుకోండి. ఈ అర్హవాక్యాలకు ప్రతిఫలనాలే వాటిలో కనిపిస్తాయి.

సమగ్రమైన జ్ఞానం, పరిశుద్ధమైన భాష, సముచితమైన భావప్రకటనారీతి, సంక్షిప్తత, స్పష్టత, ధారాశుద్ధి, స్ఫుటమైన ఉచ్చారణ, సముదాత్తమైన ఇతివృత్తం, సుమధురమూ, స్పష్టమూ అయిన స్వరసంపత్తి హనుమంతుని భాషణంలో ఉన్నాయంటాడు వాల్మీకి.

లంకలో సీతను దర్శించి హనుమంతుడు రామలక్ష్మణులను గూర్చి ఆమెకు తెలిపినప్పుడు ఆమె అతని భాషలో నిర్దుష్టతనూ, ఆత్మీయతనూ, సౌందర్యాన్నీ, విశ్వసనీయతనూ ప్రశంసిస్తుంది. అక్కడ కూడా వాల్మీకి వక్తృత్వాన్ని వ్యంగ్యంగా అభివర్ణించినాడు. వ్యాసుడు, కాళిదాసు, మాఘుడు, భారవి మున్నగు మహామనీషులు వచః ప్రభావానికి సంబంధించిన అనేకాంశాలను తమ కావ్యాల్లో అతి రమణీయంగా ఉల్లేఖించినారు. భారతీయ సంప్రదాయంలో వక్తృత్వ కళకున్న ప్రాముఖ్యం అనన్య సామాన్యం.

నిరంతర సత్కావ్య పఠనం, సజ్జన స్నేహం, ఉత్తమ భావ ప్రచురణాభిలాష వక్తృత్వానికి ప్రాతిపదికలు.

తెలుగు ఎదలో తెలుగుతనం
 వెల్లువలో పారాలని
 తెలుగింటిలో తెలుగుదీపం
 అఖండంగా వెలగాలని
 ఈ జాతి నిద్రలేచి
 మతోన్నత మానవోదయాల వైపు
 నిరంతర కృషితో
 పయనం కొనసాగించాలనే ధ్యేయంతో
 ఉడుతొభక్తిగా యువభారతి కృషిచేస్తున్నది
 భాషాభిమానం కలగాలంటే
 మాతృభాషా సాహిత్య పఠనమే
 ప్రథమ కర్తవ్యం అనే భావం
 బలంగా మనసులో నెటుకొవడానికి గాను
 వీలైనంత ఎక్కువ మందికి వీలైనంత తక్కువ వెలకు
 ఉత్తమసాహిత్యం అందించేందుకు
 యువభారతి ప్రానుకున్నది
 ప్రతి తెలుగింటిలో
 కనీసం పదయినొ తెలుగు పుస్తకాలు ఉండేందుకు
 మనందరం ఉద్యమ వేగంతో కృషి చేద్దాం
 ఆ పదిమంది పుస్తకాలలో ఏ ఒక్కటిగానైనా
 యువభారతి ప్రచురణ ఏ ఒక్కడైనా
 ఉండాలనే ధ్యేయంతో కృషిచేద్దాం

యువభారతి

సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థ
 ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్ భవనములు,
 తిలక్‌రోడ్, హైదరాబాద్ - 500 001.